

GELOOF, HOOP & SAMENWERKING



ems



Content

1. Introductie
2. Aanleiding
3. Doelstelling
4. Waarde
5. Case Studies
6. Conclusie Waarde
7. Het Spel
8. Conclusie Spel
9. Aanbevelingen

1. INTRODUCTIE



Leegstand Religieus Erfgoed

- ⌘ Sinds jaren '60 terugloop in aantal (actieve) gelovigen
- ⌘ Kerk genoodzaakt extra inkomsten te genereren
- ⌘ Parochies fuseren en laten kerkgebouw leeg achter



Leegstand Religieus Erfgoed

△ Nieuws in Nederland en wereldwijd

Reformatorisch Dagblad

„Beleid nodig voor leegstand kerken”

11-08-2008 08:09 | gewijzigd 11-08-2008 11:52 | Kerkredactie



MAASTRICHT – De voormalige Dominicanenkerk in Maastricht geldt als hét voorbeeld van een geslaagde herbestemming. Er is nu een boekhandel in gevestigd – volgens de Britse krant The Guardian de mooiste ter wereld. Foto: ANP

Burgerlijke gemeenten in Nederland zijn onvoldoende voorbereid op leegstand van kerken en kloosters. De beschikbare cijfers zijn schrikbarend: in de afgelopen zeven jaar raakten ten minste 300 kerkgebouwen buiten gebruik. Alleen al in de provincie Friesland komen naar verwachting binnen vijf tot tien jaar honderd kerkgebouwen leeg te staan, naast de honderd waar nu al geen bestemming voor gevonden kan worden.

metro

Helft kerken bedreigd met leegstand - Kerkeigenaren moeten creatiever worden

THE WALL STREET JOURNAL.

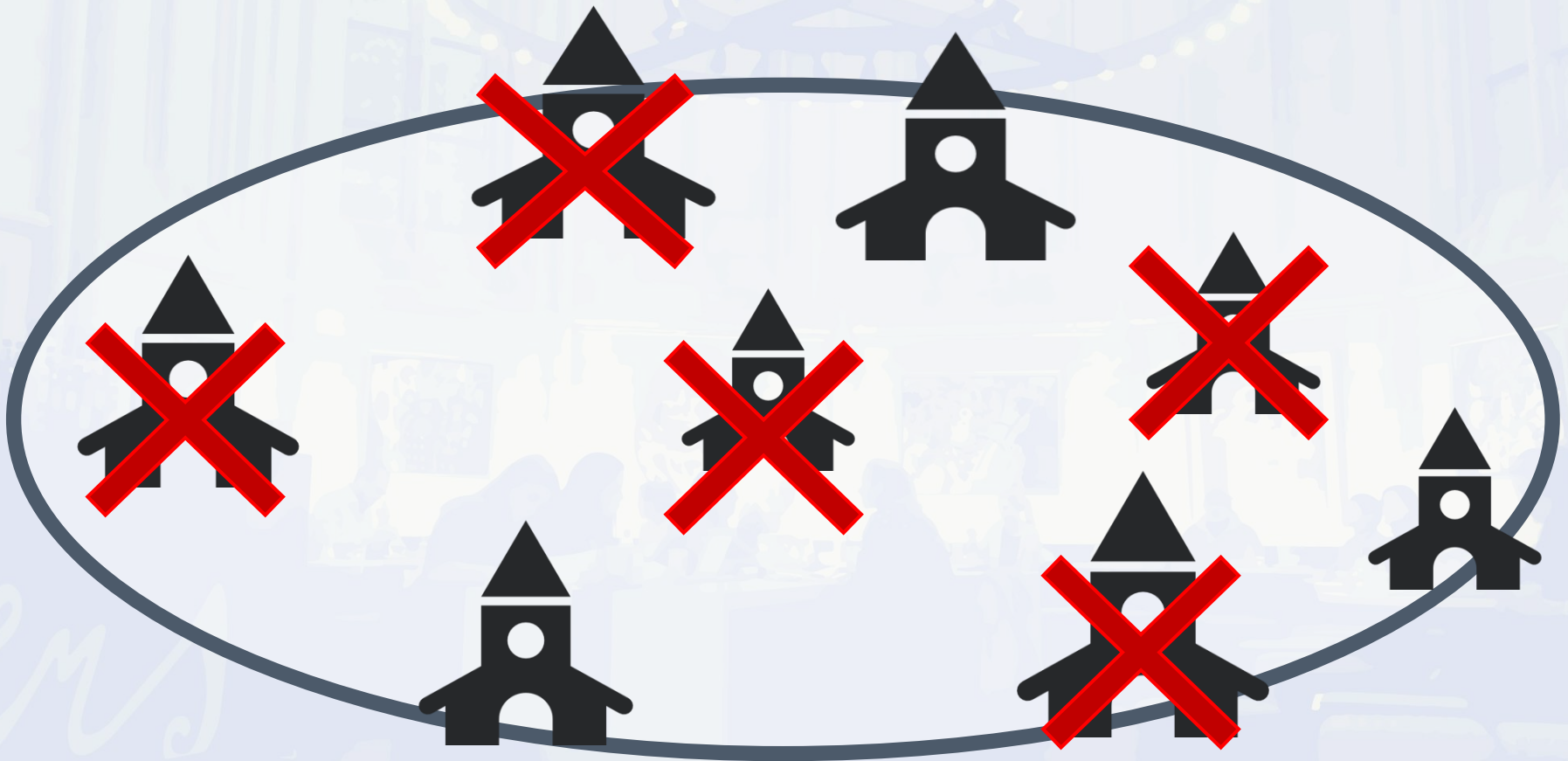
EUROPE NEWS

Europe's Empty Churches Go on Sale

Hundreds of Churches Have Closed or Are Threatened by Plunging Membership, Posing Question: What to Do With Unused Buildings?

Leegstand Religieus Erfgoed

△ Parochies moeten kerkgebouwen selecteren binnen het portfolio, wat lastig is door de emoties die meespelen



2. AANLEIDING



Probleemfactoren

△ Mentaliteit:

- △ Gebrek aan besef van noodzaak door de kerkelijke gemeente
- △ Burgerlijke gemeente gaat liever voor makkelijke weg → Sloop!
- △ Verschil in waarde beleving tussen relevante actoren
- △ Tijdelijke oplossingen worden nog niet gezien als relevante oplossingen

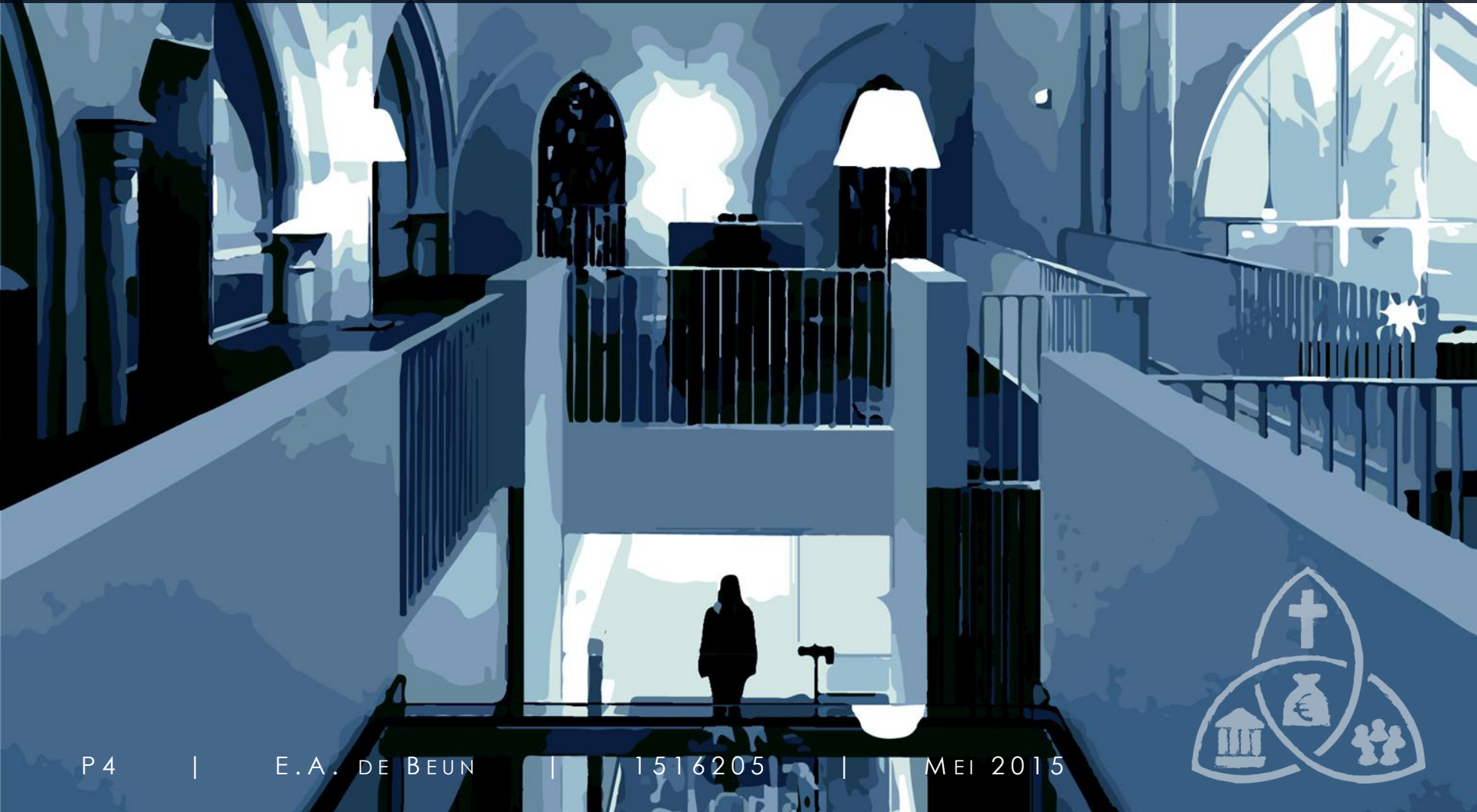
△ Proces:

- △ Burgerlijke gemeente heeft vaak geen kerkvisie ontwikkeld
- △ Belanghebbenden hebben te veel inspraak bij aanvraag monumentenstatus
- △ Langdurige besluitvormingsprocessen leveren nog meer vertraging op

Probleemstelling

Het verschil in waarde beleving tussen de betrokken actoren verhindert een vlot verloop van het besluitvormingsproces met betrekking tot het herbestemmen van religieus erfgoed

3. DOELSTELLING



Doelstelling

Het onderhandelingsproces tussen de actoren een stimulans geven en het verschil in waarde beleving doorbreken zodat leegstand wordt voorkomen en de waarde van het religieus erfgoed gewaarborgd blijft.

Hoofdvragen

1.

Welke rol speelt 'waarde' in het herbestemmingsproces van religieus erfgoed?

&

2.

Hoe kan de samenwerking tussen verschillende actoren worden gestimuleerd in een vroeg stadium van het herbestemmingsproces?

Eindproduct Rollenspel

Samen op weg...
naar een nieuwe
bestemming!



4. WAARDE



Afbakening Waarde



Afbakening Waarde

"De economische waarde is de meest relevante waarde voor religieus erfgoed. De economische waarde is de verbindende factor tussen de overige drie waarden."

Jan Willen Andriessen

"De economische waarde is vaak niet de belangrijkste factor als het gaat om behoud van religieus erfgoed."

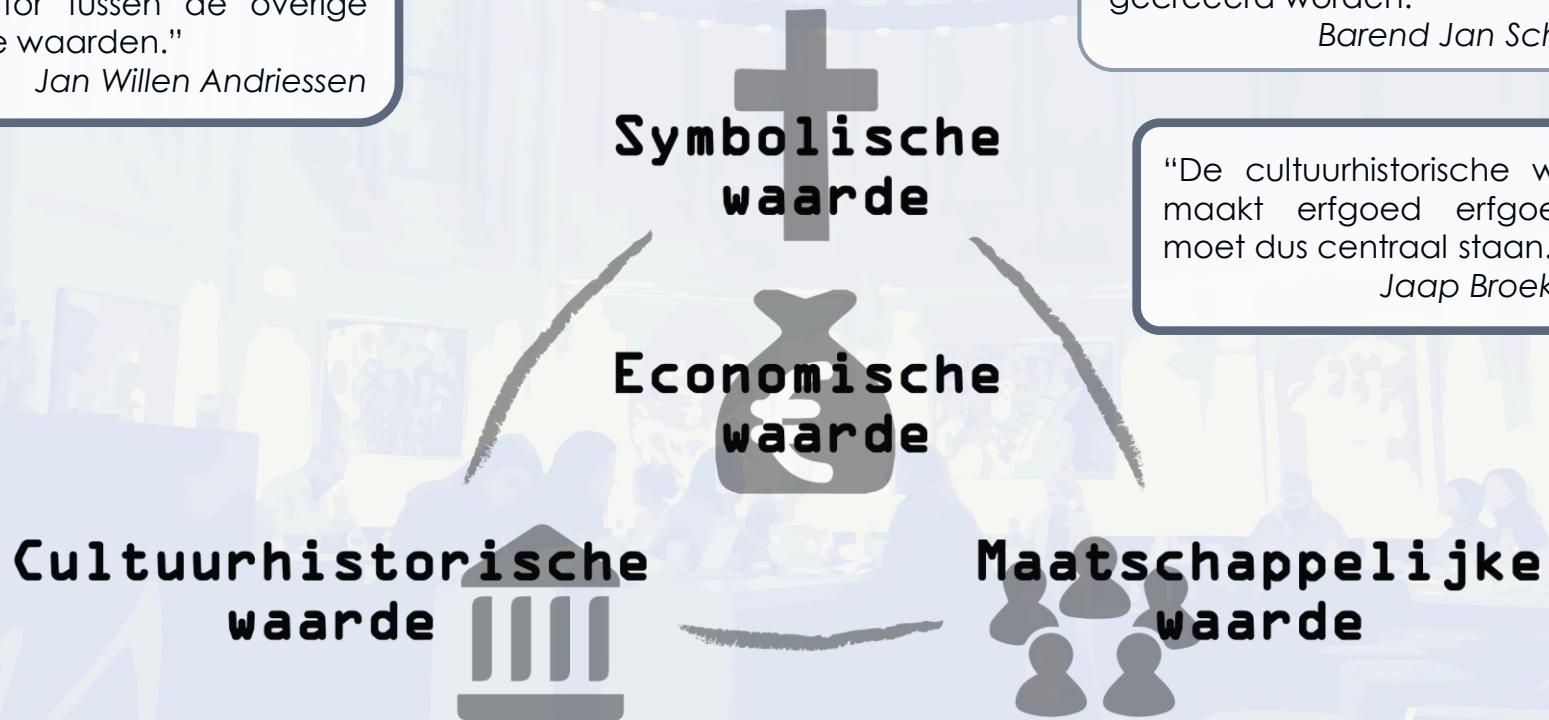
Daan van Vulpen

"De ene waarde heeft invloed op de ander. Ze mogen niet los van elkaar worden gezien. Door de bestemming te bepalen kan bijvoorbeeld gratis waarde gecreëerd worden."

Barend Jan Schrieken

"De cultuurhistorische waarde maakt erfgoed erfgoed en moet dus centraal staan."

Jaap Broekhuizen



Symbolische Waarde

“De symbolische waarde heeft te maken met de opbouw van de stad Dorpen en steden zijn ontstaan met de kerk als middelpunt.”

Jan Willen Andriessen

“Wilt men strijden voor het behoud van de kerk los van de bestemming die het gebouw zal krijgen, of kan het gebouw gesloopt worden zodat er een boom in de plaats kan worden geplant”

Barend Jan Schrieken

**Symbolische
waarde**

Financiële
waarde

Cultuurhistorische
waarde

Maatschappelijke
waarde

“Al het erfgoed heeft symbolische waarde door de verwijzing naar vroeger. Religieus erfgoed verwijst naar het oorspronkelijk gebruik, godsdienst en levensovertuiging, zoals een molen verwijst naar een molenaar”

Jaap Broekhuizen

Economische Waarde

"De economische waarde van religieus erfgoed wordt bepaald door verschillende factoren: bestemming, staat van onderhoud en locatie."

Jan Willen Andriessen

"De economische waarde is sterk functie-afhankelijk. Daarnaast is locatie een bepalende factor in de vastgoedwereld."

Daan van Vulpen

"Economische waarde is meer een afgeleide functie. Zonder geld kan geen gebouw in stand worden gehouden. Het is een belangrijke randvoorwaarde, dat vind ik iets anders dan een waarde."

Jaap Broekhuizen

"Wat levert het gebouw op als er een nieuwe functie in komt?"

Barend Jan Schrieken

Symbolische
waarde

Financiële
waarde

Cultuurhistorische
waarde

Maatschappelijke
waarde

Cultuurhistorische Waarde

"De monumentale waarde kan belemmerend werken door een negatieve invloed op de wendbaarheid, maar kan ook kansen opleveren met betrekking tot de beschikbaarheid van subsidies."

Jan Willen Andriessen

"De redengevende omschrijving van een monument beschrijft, al dan niet nauwkeurig of correct, wat de kernwaarde is van de cultuurhistorische waarde van het gebouw."

Jaap Broekhuizen

"De cultuurhistorische waarde verschilt. De ene keer gaat het om interieur, of een specifiek onderdeel, de andere keer om een landmarkfunctie."

Barend Jan Schrieken

Symbolische
waarde

Financiële
waarde

"De cultuurhistorische waarde verwijst naar de maatschappij van vroeger en wordt beïnvloed door de monumentale waarde"

Jan Willen Andriessen

**Cultuurhistorische
waarde**



Maatschappelijke
waarde



Maatschappelijke Waarde

"De maatschappelijke en symbolische waarde hebben een veel minder beperkende rol. Ook na herbestemming kan het verhaal van een gebouw uitgedragen worden."

Jan Willen Andriessen

"Het kerkgebouw neemt een centrale plek in het dorp of de stad in. Daarmee kan de stedenbouwkundige ligging of de landmark-functie een belangrijke maatschappelijke waarde zijn."

Jaap Broekhuizen

"De visuele eigenaar van een kerkgebouw zijn 16 miljoen Nederlanders."

Nicole Roeterdink

Symbolische
waarde

Financiële
waarde

Cultuurhistorische
waarde

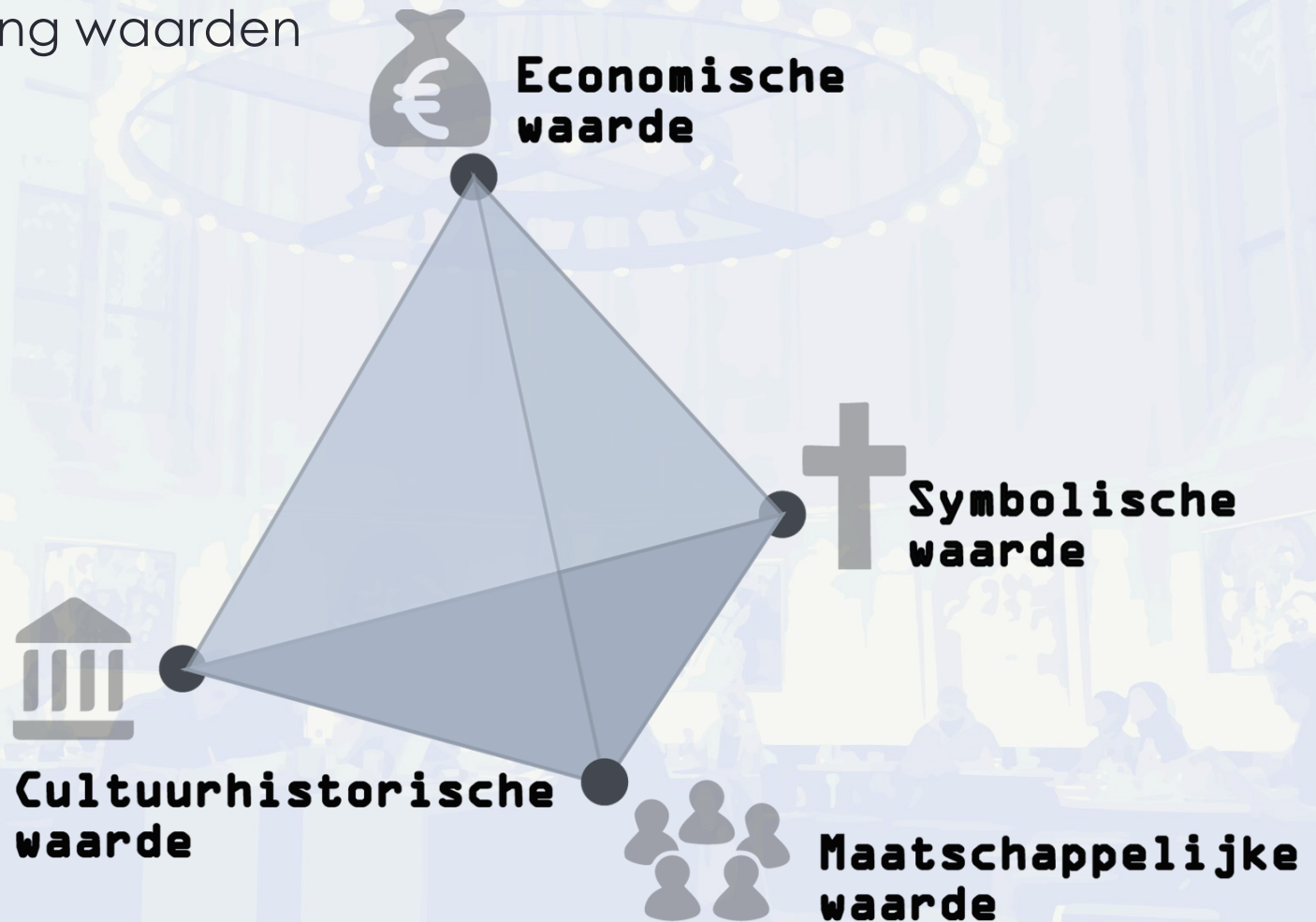
**Maatschappelijke
waarde**

Discussie afbakening

- △ Waarden hebben een onderlinge relatie
- △ Waarden overlappen elkaar
- △ Knelpunten:
 - △ Bandbreedte waarden niet duidelijk
 - △ Waarden worden verschillend geïnterpreteerd
 - △ Onzekerheid en onduidelijkheid over waarden in vroeg stadium
- △ Positionering waarden

Discussie afbakening

△ Positionering waarden

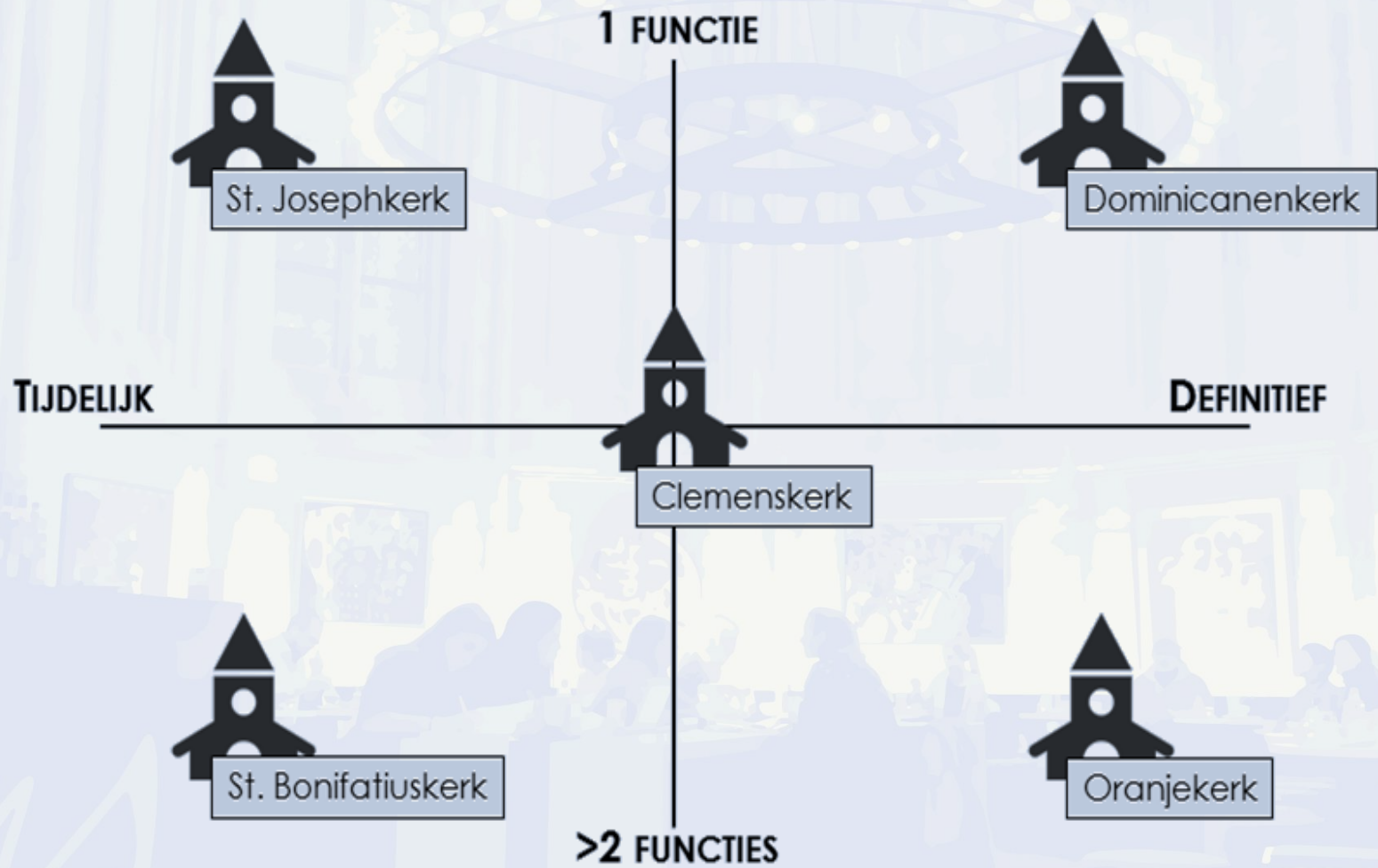


5. CASE STUDIES

ENS



Keuze case studies



Dominicanenkerk | Maastricht

- ⌘ Herbstemd in: 2006
- ⌘ Definitieve functie: Boekenwinkel
- ⌘ Monumentale status: Rijksmonument



Jozefkerk | Arnhem

- △ Herbestemd in: 2011
- △ Tijdelijke functie: Skatehal
- △ Monumentale status: Gemeentelijk monument



Clemenskerk | Hilversum

- △ Gerenoveerd in: 2012
- △ Definitieve functie: -
- △ Monumentale status: Rijksmonument



Oranjekerk | Amsterdam

△ Herbestemd in:

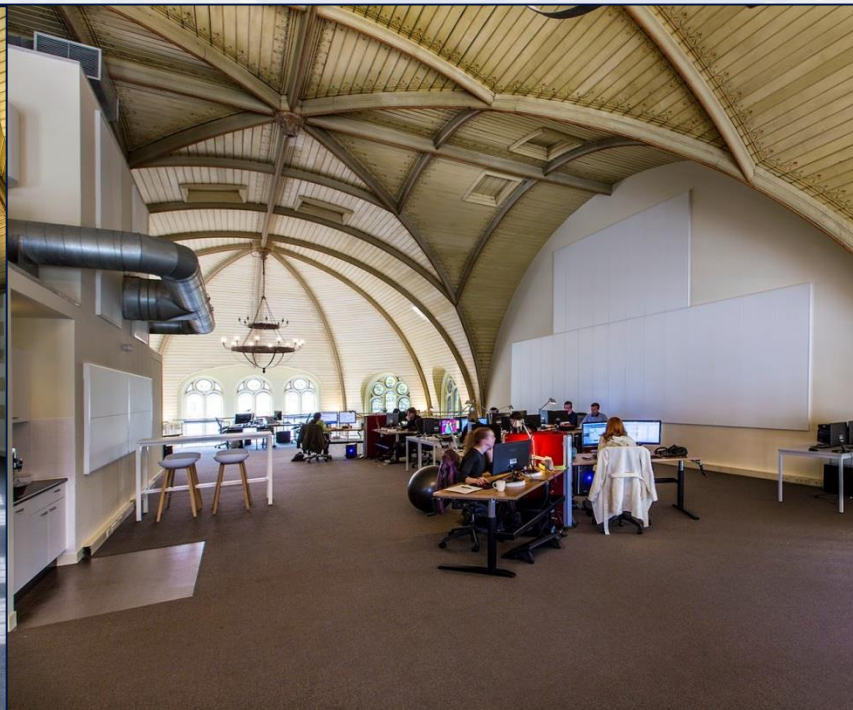
1999

△ Definitieve functie:

Kerkelijk gebruik + Kantoren

△ Monumentale status:

Gemeentelijk monument



Sint Bonifatiuskerk | Dordrecht

- ⌘ Herbstemd in: 2013
- ⌘ Tijdelijke functie: Interkerkelijk + winkels
- ⌘ Monumentale status: Rijksmonument



Faal- & Succesfactoren

Object gerelateerd – vast

<i>Faalfactoren</i>	<i>Succesfactoren</i>
Té veel ruimte / oppervlak	Omwonenden hechten veel waarde aan gebouw
Beperkte daglichttoetreding	Mogelijkheden voor subsidieverlening

Proces gerelateerd – veranderlijk

<i>Faalfactoren</i>	<i>Succesfactoren</i>
Beperkte medewerking Gemeente	"Out-of-the-box" invulling
Onduidelijke rolverdeling binnen partijen (met name met betrekking tot (financiële) verantwoordelijkheid)	Goede partner vinden (ervaring + financiële middelen)
Gebrek aan communicatie	Duidelijk PvE opstellen van tevoren
Omwonenden te laat betrekken bij proces	Toevoegen commerciële functie
Monumentale status	Brede omschrijving in bestemmingsplan
Gebrek aan samenwerking	Goede samenwerking vanaf het begin
Geen visie ontwikkeld (plan b)	Werken met een bouwteam (één partij met verantwoordelijkheid voor planning+coördinatie)
Behoud kerkgebouw op zich is een succes	Betrekken lokale partijen
	Opzetten Stichting door omwonenden

6. CONCLUSIE WAARDE



Antwoord Hoofdvraag 1

1. Welke rol speelt 'waarde' in het herbestemmingsproces van religieus erfgoed?

- ⌘ Bepalen van waarden is belangrijke stap in herbestemmingsproces
- ⌘ Criteria vanuit RCE zijn ontoereikend
- ⌘ Maatschappelijke waarde wordt momenteel buitenspel gezet
- ⌘ Visie vanuit gemeente ontbreekt
- ⌘ Waardering wordt door verschillende actoren anders gedaan
- ⌘ Verschillen in waarde beleving tussen actoren
- ⌘ Invulling van het waarderen slaat plank mis

7. HET SPEL



Achterliggend Doel van het Spel

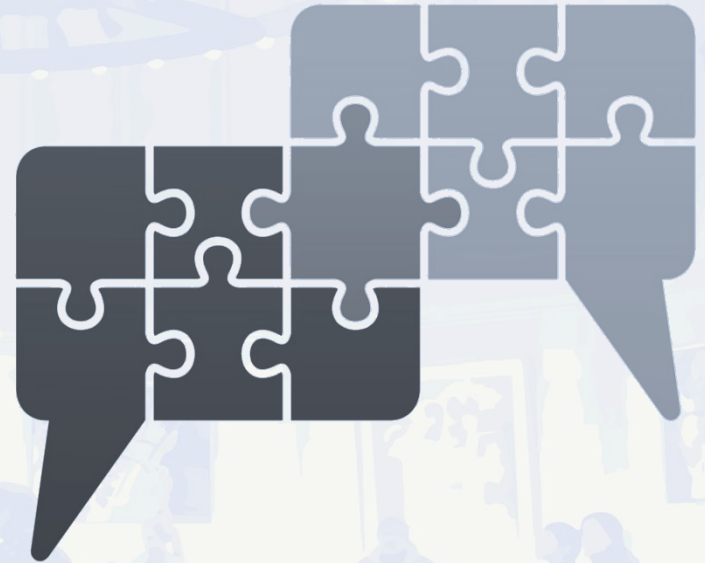
CREËREN VAN BEWUSTWORDING



+



=



STIMULEREN VAN SAMENWERKING

**ROLLENSPEL:
'SAMEN OP WEG...
NAAR EEN NIEUWE BESTEMMING'**

Doel van het Spel

- ⌘ Terugbrengen portfolio van 3 kerken
- ⌘ Naar 1 kerk die als kerk gebruikt wordt
- ⌘ Dus 2 kerkgebouwen afstoten
- ⌘ Daar een nieuwe bestemming voor vinden



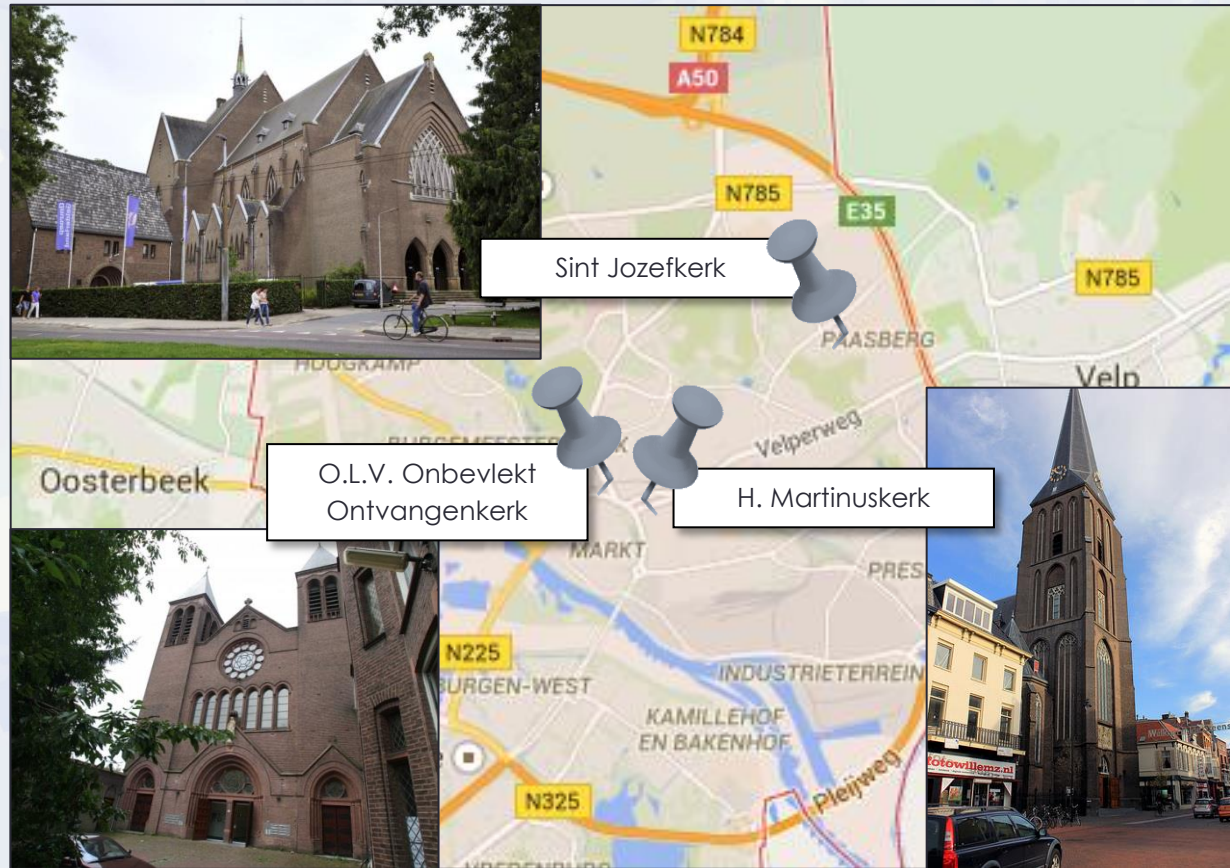
Uitleg Casus

⌘ 3 kerken in Arnhem

⌘ Sint Jozefkerk

⌘ O.L.V. Onbevlekt
Ontvangenkerk

⌘ H. Martinuskerk

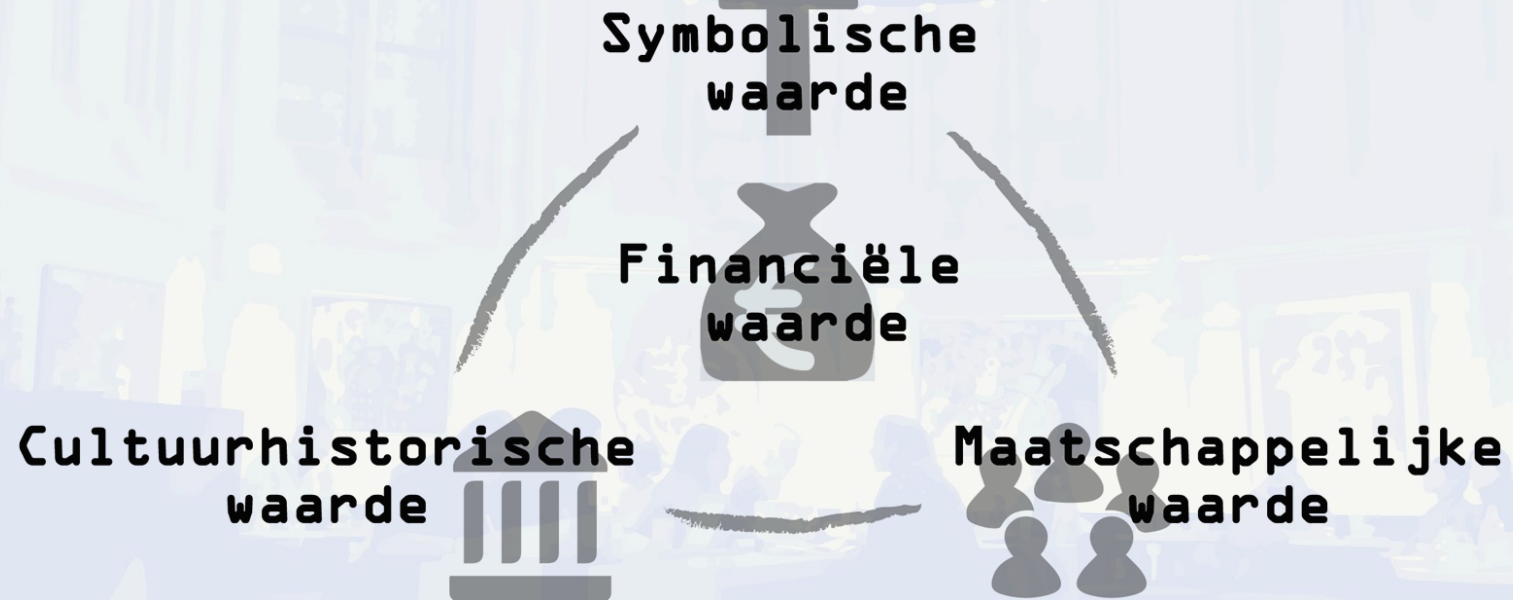


Werking van het Spel

- ⌘ Ronde 1: Waarde
- ⌘ Ronde 2: Inleiding
- ⌘ Ronde 3: Inventarisatie
- ⌘ Ronde 4: Selectiefase
- ⌘ Ronde 5: Kiezen scenario's
- ⌘ Ronde 6: Evaluatie waarde

Ronde 1: Waarde

Overleg onderling en besluit welke positie u inneemt binnen het waarde-diagram



Ronde 2: Inleiding

Onderhandel onderling over welke twee kerken herbestemd moeten worden en welke kerk behouden blijft als kerkgebouw.



Ronde 3: Inventarisatie

Iedere partij gaat onderling de kerken in een rangorde zetten. Met op 1 de kerk die behouden moet blijven en op 3 de kerk die de meeste kans heeft voor herbestemming.

Welke visie ligt hieraan ten grondslag?

1 Behouden als kerk - **2** Neutraal - **3** Herbestemmen

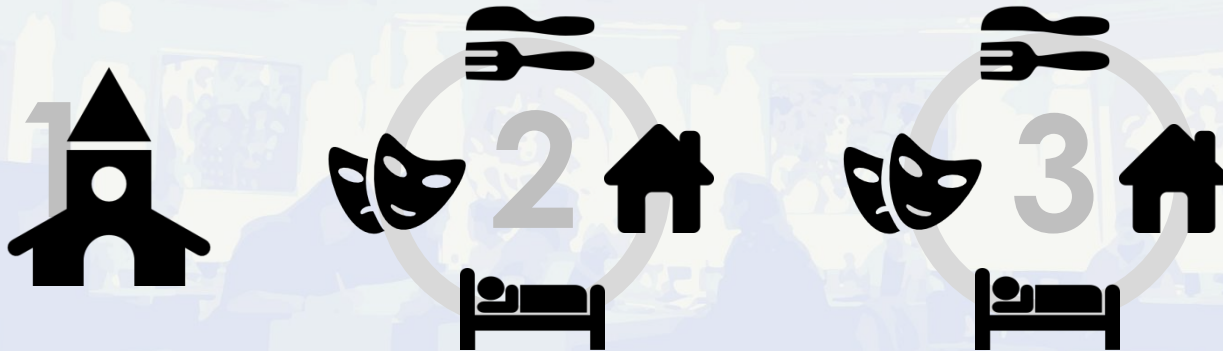
Ronde 4: Selectiefase

Leg met elkaar vast welke kerken worden herbestemd en welke kerk behouden blijft. Het moet een beslissing zijn waar iedere deelnemer achter kan staan.



Ronde 5: Kiezen scenario's

Onderhandel onderling over de voorgelegde scenario's per kerk en hak knopen door. Het moeten beslissingen zijn waar iedere deelnemer achter kan staan.



Ronde 6: Evaluatie Waarde

Presenteer kort waar u uzelf had geplaatst in het waarde-diagram.

- Waarom heeft u deze plek gekozen?
- Heeft de aan het begin van het spel door u bepaalde waarde invloed gehad op het maken van keuzes tijdens het spel?



Spelers

4 spelers:

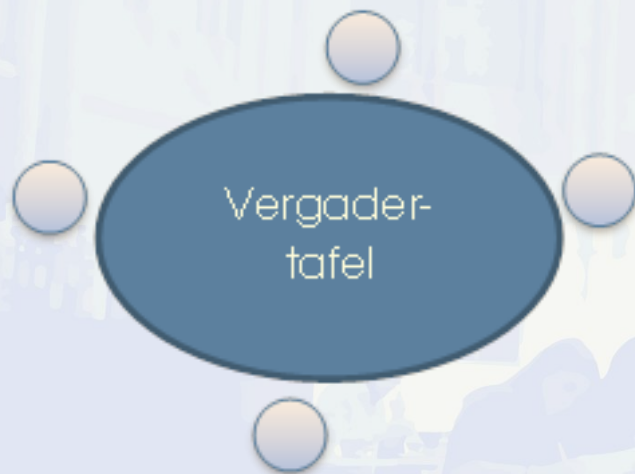
- ⌘ Kerk 
- ⌘ Gemeente 
- ⌘ Ontwikkelaar 
- ⌘ Omwonende 

10 spelers:

- ⌘ Kerk 
 - ⌘ Voorzitter kerkbestuur
 - ⌘ Kerkganger Progressief
 - ⌘ Kerkganger Conservatief
- ⌘ Gemeente 
 - ⌘ Contactpersoon
 - ⌘ Wethouder Cultureel Erfgoed
 - ⌘ Wethouder Ruimtelijke Ordening
- ⌘ Ontwikkelaar 
- ⌘ Omwonende 
 - ⌘ Vertegenwoordiger omwonenden
 - ⌘ Omwonende Arnhem-Noord
 - ⌘ Omwonende Arnhem-Centrum

Opstelling

4 spelers:



10 spelers:



Middelen

⌘ Rollenboekje

Kansen en Problemen per kerk

Onze Lieve Vrouwe Onbevlekt Ontvangenkerk

Kansen	Bedreigingen
Veel daglichttoetreding	Tekort aan parkeerplekken in de binnenstad
Gelegen in centrum van Arnhem	Achterstallig onderhoud van 1 miljoen euro
Flexibel indeelbaar	

H. Martinuskerk

Kansen	Bedreigingen
In jaren '90 nog geheel opgeknapt	Tekort aan parkeerplekken in de binnenstad
Erg betrokken kerkelijke gemeente	Rijksmonument, dus beperkt in mogelijkheden
Gelegen in centrum van Arnhem	
Groot aandeel in de identiteit van de stad Arnhem	

Sint Jozefkerk

Kansen	Bedreigingen
Verbinding van de wijken Geitenkamp en Paasberg	Achterstallig onderhoud van 2.5 miljoen euro
Landmark functie	Zeer beperkte daglichttoetreding
Grote ensemblewaarde van gebouwen	Erg grote overspanningen
Kan onderdeel zijn van stedelijke herontwikkeling	Last van hangende jongeren op straat
Voldoende parkeergelegenheid	Heel veel ruimte, maar niet flexibel in te delen

Informatie vanuit Ontwikkelaar

Deze tabel kan worden gebruikt om de top-3 te bepalen van welk kerkgebouw herbestemd kan worden naar welk kerkgebouw als kerk behouden moet blijven. De potentie score geeft weer in hoeverre de betreffende kerk scoort op de transformatiemogelijkheden, waarbij 1 het beste is.

Transformatie mogelijkheden					
		Vergroten exploitatieve-opbrengsten	Opbrengst-verwachting herontwikkeling	Perceelgrootte (m²)	Potentie score
		Waarde	Waarde	Waarde	Score (1-3)
1	Jozefkerk	Goed	Redelijk	2500	2
2	O.L.V.	Goed	Goed	1000	1
3	H.Martinuskerk	Slecht	Goed	1200	3

Welkom bij de
HerbestemmingsGAME
voor Religieus Erfgoed

Samen op weg...
naar een nieuwe
bestemming!



Rollenboekje

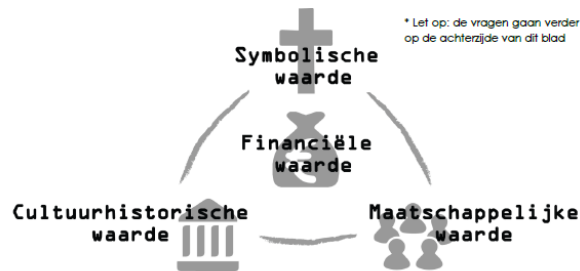
Naar aanleiding van de afstudeerscriptie 'Geloof, Hoop & Samenwerking' van Lisanne de Beun, Real Estate & Housing, TU Delft, 2015.

Middelen

Sheets

Het waarde-diagram 'Kerk'

Het diagram hieronder geeft de waarden weer die betrekking hebben op religieus erfgoed. Geef door middel van een kruis de plek aan waar u zich, vanuit uw rol gezien, ten opzichte van deze waarden bevindt. Met andere woorden, welke waarden wegen volgens u het zwaarst. De rollenbeschrijving geeft meer informatie over uw achtergrond en eventuele beweegredenen. Na het aankruisen van de plek dient u de vragen te beantwoorden.



De volgende woorden associeer ik met **maatschappelijke waarde**:

- | | |
|--|---|
| ☐ Verbinden van wijken | ☐ Plek van samenkomen |
| ☐ Toegevoegde waarde voor de buurt | ☐ |
| ☐ Identiteit voor de wijk/buurt/stad | ☐ |

De volgende woorden associeer ik met **symbolische waarde**:

- | | |
|--|--|
| ☐ Emotie | ☐ Roerend goed |
| ☐ Interieur van kerkgebouw | ☐ Geloof / religie |
| ☐ Extérieur van kerkgebouw | ☐ |

De volgende woorden associeer ik met **cultuurhistorische waarde**:

- | | |
|--|--|
| ☐ Architectuur | ☐ Monumentale status |
| ☐ Identiteit voor de wijk/buurt/stad | ☐ |
| ☐ Historische waarde | ☐ |

De volgende woorden associeer ik met **financiële waarde**:

- | | |
|--|--|
| ☐ Boekwaarde | ☐ Onderhoudskosten |
| ☐ Exploitatiewaarde | ☐ Potentiële exploitatiewaarde |
| ☐ Investeringsbehoefte | ☐ |

Selectie kerkgebouwen 'Kerk'

Deze ronde zal iedere speler een keuze maken met betrekking tot de toekomstige bestemming van de kerkgebouwen. Hiervoor worden de kerkgebouwen in rangorde opgesteld. Van ieder kerkgebouw zijn algemene gegevens bekend, maar ook de kansen en bedreigingen. Dit in combinatie met de persoonlijke informatie die iedere speler heeft ontvangen kan een overwogen besluit worden genomen.

Hieronder dient de gekozen rangorde te worden ingevuld. Vervolgens worden enkele vragen gesteld met betrekking tot het maken van deze keuze. Vul hieronder in op welk nummer u het betreffende kerkgebouw wilt plaatsen*.

- | | |
|-----|--|
| [] | Jozefkerk |
| [] | H. Martinuskerk |
| [] | Onze Lieve Vrouwe Onbevleete Ontvangenkerk |

* Let op: Op plek 1 komt het kerkgebouw dat het beste herbestemd kan worden en op 3 het kerkgebouw dat als kerkgebouw in gebruik zal blijven.

Ik heb de Jozefkerk op plek ... gezet omdat:

Ik heb de H. Martinuskerk op plek ... gezet omdat:

Ik heb de ÔLV Onbevleete Ontvangenkerk op plek ... gezet omdat:

De volgende factoren hebben een rol gespeeld in mijn keuze:

- | | |
|--|---|
| ☐ Persoonlijke voorkeur | ☐ Flexibiliteit |
| ☐ Daglichttoetreding | ☐ Bouwkundige staat |
| ☐ Locatie | ☐ Bouwjaar |
| ☐ Monumentale status | ☐ Ensemblewaarde (door bijgebouwen) |
| ☐ Tekort aan parkeerplekken | ☐ Landmark functie |
| ☐ Identiteit voor de stad/buurt/wijk | ☐ Lokale omstandigheden |
| ☐ Aantal kerkgangers | ☐ Bijdrage kerkbalans |
| ☐ Betrokkenheid kerkelijke gemeente | ☐ |
| ☐ | ☐ |
| ☐ | ☐ |

Scenario's | Jozefkerk

Scenario I De kerk blijft in dienst als kerk. Er wordt aanspraak gemaakt op een subsidie om de kerk te kunnen restaureren, maar deze is nog niet toegekend. Er zullen dus nauwelijks extra inkomsten gegenereerd worden.

Financiën	1 2 3 4 5
Maatschappelijke waarde	1 2 3 4 5
Cultuurhistorische waarde	1 2 3 4 5
Symbolische waarde	1 2 3 4 5
Duurzaamheid	1 2 3 4 5

Scenario II De kerk wordt in bruikleen gesteld aan een skatevereniging om te dienen als skatehal. Dit levert wat extra inkomsten op van €15.000 per jaar wat meteen aan onderhoud moet worden besteed. Het contract heeft een duur van 3 jaar.

Financiën	1 2 3 4 5
Maatschappelijke waarde	1 2 3 4 5
Cultuurhistorische waarde	1 2 3 4 5
Symbolische waarde	1 2 3 4 5
Duurzaamheid	1 2 3 4 5

Scenario III Er komt een bibliotheek in de kerk. De bibliotheek zou eerst op een andere locatie in de stad komen, maar zal in dit scenario plaats nemen in de kerk. Op deze manier blijft de kerk openbaar toegankelijk. De kerk zal in dit scenario verkocht worden voor €75.000.

Financiën	1 2 3 4 5
Maatschappelijke waarde	1 2 3 4 5
Cultuurhistorische waarde	1 2 3 4 5
Symbolische waarde	1 2 3 4 5
Duurzaamheid	1 2 3 4 5

Scenario IV Er zullen appartementen worden gerealiseerd in de kerk. De kerk wordt in dit scenario privé gebied en is dus niet meer openbaar toegankelijk. De kerk zal worden verkocht voor €100.000. Voor de ontwikkelaar zit hier een groot risico aan vast gezien de beperkte mogelijkheden om daglichttoetreding te creëren wegens de monumentale status.

Financiën	1 2 3 4 5
Maatschappelijke waarde	1 2 3 4 5
Cultuurhistorische waarde	1 2 3 4 5
Symbolische waarde	1 2 3 4 5
Duurzaamheid	1 2 3 4 5

Scenario V Het laatste scenario is sloop en nieuwbouw. De kerk zal worden weggehaald, waardoor de grond voor een goede prijs kan worden verkocht. Op de vrijgekomen grond kan nieuwbouw worden gerealiseerd. De grond wordt verkocht voor €150.000. (Zolang de kerk een monumentale status heeft is dit geen optie!)

Financiën	1 2 3 4 5
Maatschappelijke waarde	1 2 3 4 5
Cultuurhistorische waarde	1 2 3 4 5
Symbolische waarde	1 2 3 4 5
Duurzaamheid	1 2 3 4 5

Middelen

△ PowerPoint-Presentatie

De HerbestemmingsGAME voor Religieus Erfgoed

SAMEN OP WEG...

NAAR EEN NIEUWE
BESTEMMING!

Naar aanleiding van de afstudeerscriptie 'Geloof, Hoop & Samenwerking' van Lisanne de Beun, Real Estate & Housing, TU Delft, 2015.



8. CONCLUSIE SPEL



Evaluatie | Tests 1 Studenten TU Delft



Evaluatie | Tests 1 Studenten TU Delft

- △ Deelnemers werken samen en transparant
- △ Moeite om in te leven in emoties van de rol
- △ Conflicten hebben niet veel diepgang
- △ Selectiefase en scenariokeuze niet los van elkaar
- △ Meer spanning zou het interessanter maken

“Wel handig om van tevoren op te schrijven wat je eruit wilt halen. Tijdens het proces is dat van minder belang omdat het dan net veranderd.”

Carolien Vlaar

“Het is altijd een kwestie van balans. Je moet altijd een beetje inleveren om er met z'n vieren uit te komen.”

Carolien Vlaar

“Misschien heb je iets meer inleving nodig in de rol. Ik had meer moeten denken van wat zou ik zelf als ik daar woonde moeten denken ”

Yvette Kloek

“Doordat je niet écht de rol bent, probeer je je wel in te leven. Maar toch moeilijk om er echt voor te gaan, omdat je minder weet hebt van wat er speelt.”

Dineke Romkes

“Er is geen verbintenis met de stad en de casus. Daardoor laat je waarden makkelijker los. Je moet het ook wel los dŭrven laten. In de praktijk gebeurt dat minder.

Carolien Vlaar

“Nu ga ik voor allebei de rollen denken en ga je compenseren. Heb je één rol dan ga je er harder in ”

Yvette Kloek

Evaluatie | Tests 2 Werknemers Restauratiefonds



Evaluatie | Tests 2 Werknemers Restauratiefonds

- △ Deelnemers leven zich goed in in de rol
- △ Nemen scherpe standpunten
- △ Minder scenario's kan leiden tot meer scherpste
- △ Rol omwonende is verwaarloosbaar in dit spel
- △ Tijdsdruk leidt tot concessies

"De symbolische waarde kun je als kerkbestuur makkelijk doen. "We laten de deuren zitten". "

Barend Jan Schrieken

"In het echt zal het toch niet zo gaan? Strakkere kaders? "

Monique Orie

"In het echt leggen de partijen hun kaarten niet zo op tafel."

Barend Jan Schrieken

"Ik ga buiten de casus. Alle gebouwen moesten openbaar blijven. Maar ik ben ervan overtuigd dat als we op deze manier met kerken omgaan, dan komen we er niet uit."

Marieke Brouwer

"De andere deelnemers hebben veel kennis. Dat is niet voor iedereen zo. Als je het wat scherper zou stellen, dan is het ook voor mensen die die kennis niet hebben wat concreter wordt. Dit waren hele lieve, aardige oplossingen."

Monique Orie

"Ik heb me bewust tussen de economische en maatschappelijke waarde gezet. Als ontwikkelaar moet je de maatschappelijke waarde onderkennen, anders kom je niet verder. Je moet nadenken of de functie past."

Hans Jacobs

Evaluatie | Test 3 Professionals



Evaluatie | Test 3 Professionals

- △ Maximaal aantal deelnemers werkt goed
- △ Diepgang van conflicten is realistisch
- △ Conflicten zijn ook intern zichtbaar
- △ Deelnemers kritisch op elkaars houding
- △ Positieve feedback van professionals

“De vraag is of er niet toch een publiek belang is, dusdanig dat je als overheid zegt “ik stap erin en ik vind iets en ik doe iets.”

Frank Strolenberg

“Het is een beetje de tendens van nu. “Hoepel maar lekker op, we hebben geen bestuur nodig. We doen het wel lekker zelf als bewoners.”

Harald Schout

“Ik denk dat het spel heel goed is om dingen te laten zien, hoe de praktijk in elkaar zit. Het realistisch gehalte van het spel is groot genoeg om dingen duidelijk te maken naar partijen toe.”

Harald Schout

“Ik zit plotseling in een kerkbestuur. Waar je er met z'n drieën al niet uit komt. Dus als dan een andere partij ook nog zegt dat jullie het op moeten lossen. Dan zweeft alles.”

Frank Strolenberg

“Ik denk dat je dit in de praktijk kunt gebruiken. Juist door het zo simpel te maken kunnen veel partijen hebben van 'dit is hoe we het altijd doen en ook waarom we er nooit komen. Confronterend.”

Harald Schout

“De evaluatie zoals we het deden, als dat meer tussendoor wordt gedaan. Als er bijvoorbeeld 4 uur de tijd is, dan heb ik ook het gevoel dat het heel nuttig is om zo'n proces te ervaren.”

Barend Jan Schrieken

Antwoord Hoofdvraag 2

2.

Hoe kan de samenwerking tussen verschillende actoren worden gestimuleerd in een vroeg stadium van het herbestemmingsproces?

- ⌘ Rollenspel heeft de potentie om vinger op zere plek te leggen
- ⌘ Mits er met maximaal aantal deelnemers gespeeld wordt
- ⌘ Gesimuleerde omgeving biedt veilige omgeving aan deelnemers
- ⌘ Versimpelde casus biedt alle ingrediënten die in praktijk spelen
- ⌘ Waarden van religieus erfgoed staan centraal in het spel
- ⌘ Actoren worden bewust van elkaars rol, belangen en standpunt

9. AANBEVELINGEN



Herbestemmingsbeleid Religieus Erfgoed

- ⌘ Aanvullen waarderingscriteria
- ⌘ Actieve houding Gemeente
- ⌘ Strengere controle subsidieverlening
- ⌘ Beslissingen nemen met gevoel in plaats van regel op regel

Rollenspel

- ⌘ Het ontwerpen van de vervolgstappen
- ⌘ Rollenspel visueel aantrekkelijker maken
- ⌘ Spelen rollenspel met maximaal aantal deelnemers
- ⌘ Spel testen met een echte casus en echte spelers

Vervolgonderzoek

- ⌘ Onderzoeken naar creëren sluitende business case
- ⌘ Meer gerichtere case studies voltooien
- ⌘ Bandbreedte waarden vastleggen



BEDANKT VOOR UW
AANDACHT...

ZIJN ER NOG VRAGEN?

em